
schoppen niet groot geacht, met uitzondering van de Nederlandse koloniën waar zij de verbreiding van het protestantisme actief bevorderden. Daarbuiten was er sprake van geldelijke steun, maar in bescheiden mate. Er werd wel eens gecollecteerd voor de Italiaanse Waldenzen. In het bisdom Haarlem bestond een groepering die steun verleende aan tot het protestantisme overgegangene priesters uit Europa, die in daartoe belegde bijeenkomsten werden gefêteerd. Volgens bisschop Bottemanne zaten ook hier weer de Christelijk-historischen achter.

Welke middelen hadden de bisschoppen tot dusver aangewend om de 'protestantse propaganda' te bestrijden en bekeringen tot het protestantisme te voorkomen? Zagen zij wellicht nog andere, betere oplossingen? Op deze vragen kwam het unanieme antwoord dat kalm en indirect optreden het beste was, zoals de praktijk tot dusver al had bewezen. Aartsbisschop Van de Wetering en zijn collega's van Den Bosch en Roermond zagen veel nut in in godsdienstige vorming op de scholen en in preken, zodat de gelovigen steeds dieper van de katholieke waarheid doordrongen werden. Minstens zo belangrijk was de waakzaamheid van de clerus. Deze moest de ketterse 'mauvaises pratiques' nauwgezet in de gaten houden, gemengde huwelijken zoveel mogelijk voorkomen, de verspreiding van protestantse lectuur bestrijden en vooral voorkomen dat er tussen katholieken en protestanten teveel sociale omgang en 'conversation intime' plaatsvond. Bottemanne, wiens bisdom de huidige Randstad en daarmee het sociaal en economisch meest dynamische deel van het land omvatte, zag meer heil in een minder defensieve benadering. De katholieke kerk moest de protestantse zending afschrikken door de 'schittering' van haar eredienst, kracht en organisatie, door haar gelovigen steeds opnieuw op te roepen tot een exemplarisch leven en door de inzet van spirituele middelen: het voortdurende vurige gebed van haar gelovigen om juist de bekering van de protestanten te verkrijgen. Hij wees op de broederschap van de Martelaren van Gorcum die daarvoor letterlijk dag en nacht bad. Het door Bottemanne beoogde effect scheen al bereikt (maar was ook gemakkelijker te bereiken) in het katholieke Limburg, waarover bisschop Drehmanns van Roermond schreef: 'L'on tient à l'honneur d'être et de paraître catholique'.

Het rapport van Giovannini

Het is interessant om hierna te bekijken welke elementen uit de bisschoppelijke informatie de pauselijke zaakgelastigde Giovannini in zijn rapport van 7 mei 1901 overnam, wat hij daaruit bekritiseerde en wat hij er zelf aan toevoegde. Om te beginnen kunnen we vaststellen dat hij in dit document de kwestie grondiger en meer systematisch behandelde dan de bisschoppen hadden gedaan. Sa-